

انتقال تجربه معلمی به معلمان جوان

ضرورت به کارگیری «تکنیک‌های تفاشی گروهی» در دوره ابتدایی

آورند، هدفی برگزینند و برای رسیدن به آن هدف، ضمن تقسیم مسئولیت کار کنند. در این رهگذر، مسایل بسیاری مطرح می‌شود که از چشم معلم آگاه پنهان نمی‌ماند، معلمی که به روابط دانش آموزان دقت می‌کند تمام مسایل را زیر نظر دارد و هر مشکلی را با هوشیاری حل می‌کند. چنین معلمی می‌تواند بسیاری از مفاهیم مهم زندگی اجتماعی را به طور غیرمستقیم به کودکان آموزش دهد و راه را چنان هموار کند که کودک، خود به درک مفاهیم نایل آید.

جدا از این بعد که می‌توان آن را بعد اجتماعی کار گروهی نامید، وجه دیگر کار گروهی مسایل روانی و عاطفی است که به هر حال در گروه پیش می‌آید و بخشی از نیازهای انسان را شامل می‌شود. اگر کودکان در همان زمان کودکی به

انسان‌ها گروهی زندگی می‌کنند. زندگی گروهی انسان در نیازهای مادی و معنوی وی به هم نوعانش ریشه دارد. اگر نقبی به گذشته بزنیم و انسان را در گذشته ای دور بنگریم، در می‌یابیم که از دیرباز نیاز به زندگی گروهی را حس کرده است، هم چنین متوجه می‌شویم که انسان به مدد زندگی گروهی، خود را از سربلایی تاریخ بالا کشیده و تا امروز استوار و پایرجای مانده است.

زندگی گروهی انسان، به واسطه پیچیدگی‌های خود انسان، دارای روابط ژرف و عمیقی است. در حالی که این روابط پیچیده، در زندگی گروهی حیوانات جایی ندارد، پس زندگی گروهی انسان با زندگی حیوانات متفاوت است. از سوی دیگر باید حتماً به این نکته اشاره کرد که زندگی گروهی انسان پیوسته دست خوش دگرگونی است و در مراحل متفاوت تکامل اجتماعی، سبب پیدایش روابط ویژه‌ای گردیده، که در هر دوره شکل خاص خود را دارا بوده است. برای مثال در مقطعی که انسان کشاورزی را آغاز کرد و در یک جا سکنی گزید، جامعه جدیدی پدید آمد و ایجاب می‌کرد روابط جدیدی بین گروه‌های انسانی به وجود آید. مقصود از آوردن این مقدمه آن است که تصویر کلی از زندگی گروهی انسان در ذهن خواننده به وجود آید تا بتوان نمونه آن را در کلاس درس نشان داد و لزوم آموزش زندگی گروهی به کودکان را دریافت.

هنگامی که از کار گروهی دانش آموزان سخن به میان می‌آید، هدف یاد دادن پاره‌ای از آداب اجتماعی به کودکان است تا یاد بگیرند که چگونه در کنار هم، جامعه‌ای هر چند کوچک به وجود

**هنگامی که از کار گروهی
دانش آموزان سخن به میان
می‌آید، هدف یاد دادن پاره‌ای
از آداب اجتماعی به کودکان
است تا یاد بگیرند که چگونه
در کنار هم، جامعه‌ای هر چند
کوچک به وجود آورند، هدفی
برگزینند و برای رسیدن به آن
هدف، ضمن تقسیم مسئولیت
کار کنند**

طاهر دارابی

معلم کلاس اول دبستان مولوی

آموزش و پرورش منطقه چهار شهر تهران

مسئولیتی داد تا بتواند از عهده آن برآید. در این جا باید به نکته حساس اشاره کرد. در نظر گرفتن توانایی ها، روحیات و ... دلیل این نیست که به بعضی ها به سبب برخی ضعف هایی که دارند، مسئولیت های مهم ندهیم و برعکس. باید در پاره ای موارد، معلم به تشخیص خود، برای شکوفا کردن توانایی های پنهان کودکان به آنان میدان عمل بدهد تا کاری که به ظاهر خارج از توان آنهاست انجام دهند.

مدیریت

یکی از مهم ترین مسئولیت های مورد توجه کودکان، مدیریت، ریاست یا سرپرستی است. تلاش انسان ها برای به دست آوردن چنین عناوینی، دلایل گوناگون دارد. اما عمده ترین آن، ارضای حس خودخواهی است. بنابراین، اگر می خواهید در کلاس درس مدیریت را به عنوان یک مسئولیت به دانش آموزان تفویض کنید، باید ملاک هایی داشته باشید و مطمئن شوید که این ملاک ها برای بسیاری از دانش آموزان، به عنوان معیارهای تثبیت شده جا خواهد افتاد. متأسفانه در بسیاری از کلاس ها، مسئولیت کلاس را به قوی ترین دانش آموزان می دهند، در حالی که خصوصیات منفی دیگری هم مانند زورگویی، قلدری و ... داشته باشند. این گونه برخورد برای دادن عنوان سرپرستی یا مدیریت بسیار اشتباه است و باید مطمئن باشید که بر کودکان اثر منفی درازمدتی می گذارد. یعنی این تصویر در ذهن دانش آموز شکل می گیرد که همیشه قلدرها و زورگوها بر آنان قدرت دارند و رییس می شوند. شک نداشته باشید که دقیقاً این تصویر در ذهن کودکانه به وجود خواهد آمد. اگر انتخاب رییس یا سرپرست در کار گروهی از طریق رأی گیری و گفتگو و حتی بحث باشد، بهتر است.

برنامه ریزی

در آغاز کار، هر گروهی باید برنامه ها و نقشه هایی داشته باشد. این نقشه و برنامه البته برای رسیدن به هدف است. برنامه ریزی هم باید گروهی باشد و همه زیر نظر سرپرست گروه، حق اظهار نظر دارند. در زمان برنامه ریزی، باید انتقاد کردن و انتقاد پذیری را به دانش آموزان بیاموزید و به آنان یاد بدهید که اگر حرف برحقی زده باشد و استدلال محکمی پشتوانه آن بود، حتماً آن را بپذیرند.

همه‌نگی در عمل

مهم ترین مرحله در اجرای یک برنامه گروهی از پیش تعیین شده، همه‌نگی در عمل است. برای این که این منظور را به دانش آموزان بفهمانید، یک آرکستر را مثال بزنید و بگویید که اگر این گروه همه‌نگ نباشد، چه اتفاقی خواهد افتاد. همه‌نگی در عمل مستلزم تقسیم صحیح مسئولیت ها و برنامه ریزی درست و احساس مسئولیت فرد فرد گروه در قبال خود و تمام افرادی است که با آنان ارتباط دارند. اگر یک کار گروهی با همه‌نگی به پایان برسد چنان لذتی به افراد گروه دست می دهد که گاه با هیچ چیز قابل قیاس نیست.

برنامه ریزی هم باید گروهی باشد و همه زیر نظر سرپرست گروه، حق اظهار نظر دارند.
در زمان برنامه ریزی، باید انتقاد کردن و انتقاد پذیری را به دانش آموزان بیاموزید و به آنان یاد بدهید که اگر حرف برحقی زده باشد و استدلال محکمی پشتوانه آن بود، حتماً آن را بپذیرند

مشورت

برای رسیدن به یک هدف دقیق، به مشورت و اظهار نظر نیاز دارند. همه باید درباره موضوع نقاشی اظهار نظر کنند و هیچ کس نباید رأی خود را تحمیل کند. اما اگر هر کدام اندیشه متفاوتی داشتند و شما فهمیدید که ممکن است به نتیجه ای نرسند، دخالتی بسیار غیر ملموس داشته باشید. و معیاری برای آنان به وجود آورید تا بتوانند براساس آن، بحث خود را ادامه دهند. برای مثال، می توانید بگویید که «بهتر است سوزه تکراری نباشد» در نتیجه بسیاری از رأی های تکراری حذف خواهد شد.

مسئولیت

درباره دادن مسئولیت به کودکان و نوجوانان بسیار بحث شده و مطالب گوناگون مطرح گردیده است. ما درباره دادن مسئولیت به کودکان و اهمیت آن صحبتی نداریم. اما نکته قابل طرح این است که دادن مسئولیت به کودکان یا نوجوانان در یک کار گروهی، باید طبق اصول خاصی صورت بگیرد. شانه خالی کردن از زیر بار مسئولیت یا درست انجام ندادن مسئولیتی که به کودکان محول شده است سبب می شود که کار همه گروه آسیب ببیند و اگر کودک یا نوجوان را متوجه این قضیه بکنید، به او مفهوم مسئولیت اجتماعی و مسئولیتی را که فرد در برابر اجتماعی دارد، آموخته اید. در عین حال باید به هر کس متناسب با روحیات، توانایی ها و ویژگی های فردی او

طور دقیق با زندگی گروهی آشنا نشوند و آموزش های لازم به آنها داده نشود در زندگی آینده اجتماعی خود به مشکلاتی دچار خواهند شد. این مشکلات به رابطه شخص با گروه و مفید بودن شخص در گروه مربوط می شود.

یکی از راه های آموزش زندگی جمعی به دانش آموزان، ترتیب دادن برنامه هایی با عنوان «نقاشی گروهی» است که همه دانش آموزان باید در آن شرکت کنند در کلاس ممکن است کسانی به دلایل زیر با این نوع نقاشی مخالف باشند.

۱. افرادی که به شدت ضعیف اند و حاضر نیستند با بقیه همکاری کنند واز حضور در جمع ترس و واکنش دارند.
۲. افرادی که گوشه گیرند و برای برقرار کردن ارتباط مشکل دارند.
۳. افرادی که بسیار قوی اند و حاضر نیستند با بقیه همکاری کنند.

دور کردن این دانش آموزان از کار گروهی صلاح نیست، بلکه باید آنان را به تریبی وارد کرد تا مشکلشان حل شود. زیرا دور نگه داشتن این دانش آموزان از کار گروهی، از جمله لطمه هایی است که جبران آن به سادگی میسر نیست.

پیشنهاد می شود که در آغاز کار، دانش آموزان را به گروه های گوناگون تقسیم کنید و اگر صلاح می دانید، بگذارید آنان خود گروهشان را انتخاب کنند و هر کس با هر کس که دوست دارد کار کند در مراحل بعد می توانید گروه ها را با هم ادغام کنید و گروه های بزرگ تری به وجود آورید تا در نهایت در یک جلسه نهایی، همه دانش آموزان با هم کار کنند. این شیوه برخورد باعث می شود که در یک گروه سی نفری دست کم به طور نسبی تفاهم وجود داشته باشد. برای بررسی ایجاد تفاهم در گروه، باید مراحل زیر در نظر گرفته شود:

هدف

بدون شک، گروهی که به وجود می آید، هدفی دارد. شما به عنوان معلم، باید این نکته را به دانش آموزان توضیح دهید که هر گروهی براساس هدفی به وجود می آید. سپس باید از آنها بخواهید هدف خود را به طور دقیق مشخص کنند. احتمالاً دانش آموزان به طور طبیعی خواهند گفت که هدف ما کشیدن نقاشی است. اما بپرسید که موضوع نقاشی آنان چیست؟

